

RAAHEN POIKA
-
SAKARI TOPELIUS
JA
AUGUST MAXIMILIAN MYHRBERG

Opaskurssi 2004-2005
Raahe
Marja-Liisa Röyskö

KUKA OLI A.M. MYHRBERG?

Kun kävelee Raahen kaunista Rantakatua, ei voi olla huomaamatta patsasta pienen puiston keskellä. Patsas ei kerro elämäntarinaa. Rintakuvan miehen ilme on vakava. Kuka hän oikein on? Tätä on varmasti moni miettinyt, sillä eihän Raahessa ole Raahen perustajan kreivi Pehr Brahen patsaan lisäksi muita näköispatsaita kuin tämä. Patsaan on hankkinut Raahen Kotiseutuyhdistys. Evert Porilan tekemä vaskinen muotokuva paljastettiin 6.10.1931. Puistokin on nimetty tämän miehen mukaan. Jotain suurta hän on varmasti tehnyt.

Sakari Topelius on kirjoittanut hänestä 'suuren sadun' pienten satujensa joukkoon, kuten hän tarinansa lopussa Myhrbergistä, Raahen Pojasta kirjoittaa. Jotain suurta on tapahtunut, kun Topelius on hänet ottanut tarinansa, satunsa päähenkilöksi.

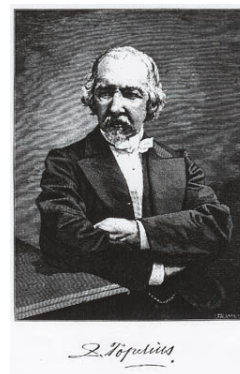
Mitä yhteistä on Topeliuksella ja Myhrbergillä? Paljon yhteistä löytyy, mutta tunsivatko he toisensa. Yhteinen ystävä heillä oli, J.L. Runeberg. Mikä merkitys tällä on 'Raahen Pojan' syntyyn?

Tämän tarinan Topeliuksesta ja Myhrbergistä voi lukea joko siten, että lukee ensin kertomukset näistä suurmiehistä ja lopuksi liitteenä olevan kertomuksen 'Raahen Pojasta' tai toisin päin. Ensin kertomus ja sitten henkilöhistoriat, joissa on paljon vuosilukuja.

Osaan kysymyksistä löytyi vastaukset, kaikkeen ei.

SAKARI TOPELIUS

Zacharias Topelius, lempinimeltään Zacke, syntyi Uudenkaarlepyyn maalaiskunnassa Kuddnäsin kartanossa 14.1.1818 ja kuoli 12.3.1898 kotonaan Koivuniemessä, Sipoon Östersundomissa. Hänen isoisänsä oli maineikas kirkkomaalari Mikael Toppelius ja isänsä piirilääkäri. Isä lyhensi sukunimensä Topeliukseksi. Perheen äidinkieli oli ruotsi ja Topelius kirjoitti ruotsiksi, mutta hän osasi jonkin verran myös suomea. Topeliuksen suku on peräisin Pohjois-Pohjanmaalta, Limingan Rantakylän Toppilasta. Suvun alkuperäinen talonpoikainen nimi oli Toppila. Topelius oli isänsä kaima ja molemmat käyttivät etunimestään Zachris-muotoa.



Opiskelu ja yliopistoura

Zachris ja hänen kaksi vuotta nuorempi sisarensa Sofia saivat hyvän kotikasvatuksen ja heitä koetettiin myös 'karaista'. Kahden kotiopettajan valmennuksen saatuaan Zachris otettiin 11-vuotiaana monta suurmiestä kasvattaneen Oulun triviaalikoulun III:lle luokalle. Hän asui Oulussa Gustaf-setänsä luona. Oulussa hän pääsi käsiksi pihan toisella puolella asuvien tätiensä Gretan ja Lisetten hoitamaan 1000-nidoksiseen lainakirjastoon ja ahmi siitä suurimman osan. Koska isä paheksui liiallista huvilukemista, varsinkin turmiollisia romaaneja, voi vain kuvitella kuinka nuori Zachris nautti kirjaston kirjoista, joista suurin osa oli juuri näitä paheksuttuja romaaneja. Monissa kirjoista kuvattiin taisteluita, joten poikakin leikki sotaa hyökkäilemällä keppi kädessä nokkospusikoissa.

Lokakuun alussa v. 1832 Zachris lähetettiin 14-vuotiaana Helsinkiin, kun hän oli saanut päästötodistuksen Oulun triviaalikoulusta. Helsingissä hän asui J.L. Runebergin luona täysihoidossa. J.L. Runeberg valmensi häntä ylioppilastutkintoa varten. Siihen tarvittiin vain yksi lukuvuosi. Selvittyään seitsemän tuntia yhtämittaa kestäneistä suullisista kuulusteluista Topeliuksesta tuli ylioppilas kesäkuussa 1833, viisitoistavuotiaana. Seitsemän vuoden opiskelujen jälkeen hän suoritti filosofian kandidaatin tutkinnon ja tunti tutkintoa varten ajan vaatimusten mukaa kaikki tiedekunnan yksitoista ainetta. Hänet vihittiin maisteriksi yliopiston 200-vuotisjuhlassa 1840. Topelius ajatteli jatkavansa opintojaan valmistuakseen lääkäriksi, kuten oletti isänsä toivoneen. Myöhemmin selvisi, että isä olisi halunnut hänestä maanviljelijän. Lopulta hän hylkäsi ajatuksen lääketieteestä, mm. anatomiasali kauhistutti häntä: "Tiesin vain, että rakastin aurinkoa ja kauneutta ja että paljon enemmän olin kotonani unelmien maailmassa kuin kovassa todellisuudessa." Tässä tulee esille hänen lempeämpi puolensa.

Topelius jatkoi opintojaan filosofisessa tiedekunnassa pääaineena historia ja v. 1847 hänet vihittiin filosofian tohtoriksi. Vuosina 1842-60 Topelius toimitti Helsingfors Tidningar-nimistä sanomalehteä. Hänen aloittaessaan Suomessa oli vain seitsemän sanomalehteä, kaikki ruotsinkielisiä. Topeliuksen lehti ilmestyi kaksi kertaa viikossa. Lehdessään Topelius kallistui suomenmielisyyteen ja hänen lehdessään oli lämmin isänmaallinen henki. Hän käsitteli

artikkeleissaan kulttuurikysymyksiä ja pyrki edistämään yhteiskunnallisia uudistuksia vähävaraisten hyväksi. Lehdessä julkaistiin myös Topeliuksen runoja ja jatkokertomuksia, jotka olivat tulleet muotiin maailmalla.

Keskellä sanomalehtitoimintaansa Topeliuksesta tuli yliopiston opettaja. Hänellä oli pitkään taloudellisia vaikeuksia, joihin hän etsi ratkaisua hakemalla lukion lehtorin virkoja. Hänet valittiin Vaasaan mutta kaupungin palon vuoksi kimnaasi muutti Pietarsaareen. Ennen kuin Topelius ehti muuttaa Fredrik Cygnaeus sai hankituksi ystävälleen v. 1854 Suomen historian ylimääräisen professorin viran Helsingin yliopistoon. Cygnaeus näki Topeliuksen arvon eikä halunnut päästää häntä pois Helsingistä. Professorin virasta saadut lisätulot helpottivat taloudellista tilannetta. V. 1863 Topeliuksesta tuli Suomen, Venäjän ja Pohjoismaiden historian vakinainen professori ilman hakemusta. Hänen omatkin tietonsa viran hoitoon olivat vajavaiset, joten ”uuden professorin täytyi ensi vuosinaan enemmän oppia kuin opettaa muita”. Tämän viran hän vaihtoi v. 1876 Yrjö Koskisen kanssa yleisen historian professuuriin.

Lopulta Topeliuksesta tuli Helsingin yliopiston rehtori v. 1875 oltuaan sitä ennen vuodesta 1872 yliopiston vararehtori. Rehtorin paikka oli tuulinen. Topelius eli oman arvomaailmansa mukaisesti lojaalina keisarille. Hän korosti ruotsalaista historiallista ja sivistyksellistä perintöä, mutta oli vakuuttunut, että suomalainen kulttuuri muuttuu vähitellen suomenkieliseksi. Hän suhtautui suopeasti jopa suomenmielisiin ääriyhmiin, mikä ärsytti ruotsinmielisiä.

V. 1878 Topelius erosi virastaan täysin palvelleena. Hän oli 60-vuotias ja ”jätti paikkansa nuoremmille”. Hänelle myönnettiin valtioneuvoksen arvonimi. Erottuaan virasta ja asuttuaan Helsingissä 47 vuotta hän asettui asumaan Sipoon Koivuniemeen, jossa hän asui vuodesta 1879 kuolemaansa asti.

Kirjailija Topelius

Ennen poikansa koulunkäynnin alkamista isä oli antanut pojalleen ohjeen: ”Nulla dies sine linea” (ei päivääkään rivittä). Ja tätä ohjetta Topelius noudatti. Yhdeksänvuotiaasta Topelius piti tilejä ja päiväkirjaa. Hänen kuolemansa jälkeen on päiväkirjoja julkaistu neljä nidettä ja lisäksi on julkaistu elämäkerrallisia muistiinpanoja sekä kirjevalikoimia. Kaunokirjallisen tuotantonsa Topelius aloitti myös lapsena. Vuodelta 1843 on ensimmäinen painettu tuote, osakunnan vuosiesitelmä Pohjanmaasta. Se toimi näytteenä sanomalehden toimittajan tehtäviin. Varhaisin runo on vuodelta 1834 ja runoja hän kirjoitti elämänsä loppuun asti. Topeliuksen ensimmäiset kolme runokokoelmaa ’Ljungblommor’ (Kanervankukkia) ilmestyivät vuosina 1845, 1850 ja 1854 sekä myöhemmät ’Nya blad’ (Uusia lehtiä) v. 1870 ja ’Ljung’ (Kanervia) v. 1889. Topelius piti Runebergiä kirjallisena oppimestarina ja heidän ystävyytensä säilyi läheisenä Runebergin kuolemaan asti. Topeliuksen oli helppo pukea ajatuksensa ja tunnelmansa runouden muotoon. Hänen runoutensa henki on aatteellinen ja uskonnollisuus, isänmaallisuus sekä luonnonihailu ovat sille leimaa-antavia piirteitä. Runebergiin verrattuna hän on vienompi ja romanttisempi. Sana topeliaalinen viittaa romanttis-ideaistiseen kansalliseen perinteeseen. Näin hänen nimestään on tullut ajan henkeä kuvaava laatusana.

Topelius kirjoitti ensimmäisen suomalaisen oopperan libreton v. 1852, ’Kaarle kuninkaan metsästys’. Ooppera oli suuri menestys. Näytelmästä ’Kypron prinsessa’ on jäänyt elämään laulu ’Laps Suomen allös vaihda pois’. Muita tuttuja runoja, suomalaisina käännöksinä ja sävellettyinä ovat ’Sylvian joululaulu’, ’Kesäpäivä Kangasalla’ sekä virsi ’Totuuden henki’.

Tunnetuin Topeliuksen teoksista on ’Välskärin kertomukset’. Se on monipolvinen historiallinen viihderomaani Suomen historiasta. Aikoinaan sitä lukivat kaikenikäiset, vaikka nykyään sitä pidetään usein nuortenkirjana. Kirjassa on voimakas isänmaallinen henki, jännittävä juoni monine romanttisine piirteineen, vilkas kertomistapa sekä oikea historiallisen ilmapiiri. Tämä kirja ei ole Topeliuksen ainoa historiallinen romaani, mutta ehdottomasti tunnetuin. Topeliuksella on välskäri ja Runebergilla vänrikki, molemmat tärkeitä teoksia. Kenties Vänrikki Stoolin tarinoilla on oma osuutensa Topeliuksen teoksen syntyyn.

Topelius aloitti satujen kirjoittamisen esikoisensa - Aina-tyttären - syntymän (v. 1846) jälkeen. Satujen kirjoittaja Setä Topelius on H.C Andersenin jälkeen koko pohjolan huomattavin. Hänet voi lasten kirjailijana asettaa jopa Andersenin edelle, koska tämän saduista monet ovat vain aikuisille soveltuvia, kun sen sijaa Topeliuksen yli 250 tarinan joukossa on sellaisia vain muutama. Topeliuksella oli harvinainen kyky eläytyä lasten maailmaan ja tehdä heille ymmärrettäväksi isänmaarakkauden, rohkeuden, rehellisyyden, kuuliaisuuden, hyvän toveruuden, armeliaisuuden ja jumalan pelon ikuisia arvoja. (Kts. ’Raahan poika’, liite 1). Topeliuksen vaimo Emilie Topelius kuvitti miehensä ensimmäisen satukokoelman v. 1847. Satukokoelmia ilmestyi kaikkiaan neljä, viimeisin v. 1852. Näiden nimeksi vakiintui myöhemmin ’Läsning för barn’ (Lukemista lapsille). Satuihin liittyy runoja ja näytelmiä. Tunnetuimpia ovat ’Adalmiinan helmi’, ’Prinsessa Ruusunen’ ja ’Totuuden helmi’.

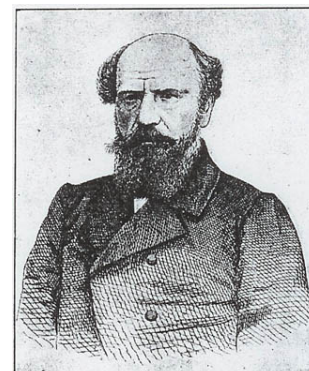
Topeliuksen teoksia on käännetty ainakin 21 kielelle. Topelius on yksi Suomen 1800-luvun suurmiehistä yhdessä Snellmanin, Runebergin ja Lönnrothin kanssa. Hänen teoksiaan luki koko ja kansa hänet tunnettiin sekä lasten että aikuisten keskuudessa. Nuori sukupolvi toisensa jälkeen sekä Suomessa että Ruotsissa on nauttinut hänen saduistaan ja 'Välskärin kertomukset' on ollut heidän mielestään maailman ihastuttavin kirja.

Topelius vaikutti merkittävästi suomalaisten käsitykseen itsestään ja maastaan. Hänen kirjoittamistaan saduista, runoista, lukemistoista ja historiallisista romaaneista on tullut kansallista omaisuutta.

AUGUST MAXIMILIAN MYHRBERG

Matts August Myhrberg, joka kutsui itseään August Maximilianiksi, syntyi Raahessa 24.7.1797. Itse hän ilmoittaa syntymäpäiväkseen vuosisadan viimeisen päivän. Ansioluettelossaan hän merkitsee syntymävuodekseen 1800. Miksi hän teki näin, onko hohdokkaampaa syntyä vuosisadan vaihteessa, siitä ei ole varmuutta vain arvailuja.

Hänen isänsä, Anders Gustav Myhrberg, oli Ruotsista tullut kapteeni, joka oli saanut Raahen ensimmäisen tullinhoitajan toimen Raahessa, kun Raahen oli saanut v.1791 tapuli kaupunki- ja meritullioikeudet. Anders Gustav Myhrberg ei viihtynyt kauan samassa paikassa. Hän ehti toimia seitsemän tulliaseman hoitajana Ruotsissa ja Suomessa ja osallistui kahteen sotaan. Raahen hän kotiutui kuitenkin nopeasti ja jo puolen vuoden kuluttua Raahen muuttamisestaan hän meni naimisiin Kristiina Soveliuksen kanssa. Nuoripari muutti Kristiinan isän rakennuttamaan taloon, joka säästy Raahen palossa (v.1810) ja toimii tänä päivänä osittain museona.



Äiti Kristiina oli jalosydäminen, lujaluonteinen ja paljon lukenut nainen. Hän oli omin päin perehtynyt historiaan, maantieteeseen ja kaunokirjallisuuteen. Oppineisuutensa vuoksi häntä leikillisesti nimitettiin 'Raahen kirjastoksi'. Lapset, viisi poikaa ja yksi tyttö, saivat kuulla kotonaan satuja ja kertomuksia. Pojat pyysivät äitiään usein kertomaan menneiden aikojen suurista miehistä ja heidän matkoistaan vieraisissa maissa. Tarinat Kolumbuksesta viehättivät veljiä, mutta August Maximilian oli kiinnostunut Kreikasta.

Perhe muutti Ouluun v. 1799 (Karilas, v.1920), mutta säilytti siteet Raahen, jossa eli pitkiä jaksoja aina vuoteen 1803, jolloin isä osti Knuutilan tilan läheltä Oulua perheen kesänviettopaikaksi.

Venäläisten tulo Ouluun v. 1808 ja Suomen liittäminen Venäjään vaikuttivat suuresti Myhrbergin perheen elämään. Yksi lapsista palasi Raahen perehtymään liike-elämään, toiset jatkoivat koulunkäyntiä Oulussa, kunnes v. 1814 äiti ja muut lapset muuttivat Ruotsiin, August Maximilian oli jo Ruotsissa opiskelemaan.

Opiskelu ja opiskelijan elämää

Kuusi vuotta ennen Topeliuksen syntymää v.1812 sai August Maximilian opiskelut päätökseen Oulun triviaalikoulussa, jossa samaan aikaan opiskeli J.L Runeberg. Isän toivomuksesta hän läksi jatkamaan 17-vuotiaana ylioppilaana opintojaan Uppsalan yliopistoon.

Hän suoritti kolmessa vuodessa kansliatutkinnon. Isä ei ollut halukas antamaan lupaa pojan haluamalle sotilasuralle, vaan toivoi poikansa opiskelen lakia. Suomi veti nuorta miestä puoleensa, olihan heidän kodissaankin puhuttu aina suomea ja hän lähti Turun yliopistoon lukemaan lakia.

Lukujen lomassa 'karaistiin' Turussa mieltä ylioppilaiden ja kisällien välisissä kahakoissa, jotka usein olivat hurjia ja kiihkeitä. Voimakas, rohkea ja johtamaan luotu Myhrberg sai tovereiltaan liikanimen 'korpmaal'. Myhrberg oli jalo luonteeltaan ja vieroksui kaikkea alhaista, joten lopulta hän luopui näistä tappeluista kokien ne vastenmielisiksi.

Isän kuolema v. 1821 Hernösandissa, missä hän oli tullinhoitajana, vaikutti suuresti Myhrbergin elämään. Virkamiesura ei tuntunut kiinnostavan ja lakia hän oli opiskellut vastentahtoisesti. Hänellä oli seikkailunhaluinen mieli, joka oli saanut uutta intoa Saksan uudemmassa kirjallisuudesta ja tarinoista, joita kerrottiin Etelä-Euroopassa

syttyneistä sodista. Espanjan Napolin ja Kreikan kansat olivat nousseet kapinaan katkaistakseen vapautta ja kansallista kehitystä ehkäisevät kahleet. Sinne hän halusi, vapaussankareiden rinnalle taistelemaan.

Myhrberg oli aloittanut espanjankielen opinnot jo Turussa. Hän siirtyi v. 1822 Tukholmaan ja jatkoi opiskeluja hämmästyttäen kieltenopettajansa. Vielä suoritettuaan tykkiväen tutkintonsa hän oli valmis taistelemaan vastarintaliikkeessä mielivaltaista ja vapaamielistä politiikkaa polkevaa politiikkaa vastaan.

Vapaustaistelija A.M. Myhrberg

Espanja

Merimiehen puvussa astui Myhrberg laivaan, joka purjehti Portugaliin. Lissabonissa hän karkasi maihin ja liittyi Riegon johdolla taistelevien espanjalaisten riveihin. Taistelua käytiin kuningas Ferdinand VII:ttä vastaan. Keskinäinen eripuraisuus ja puolueriidat heikensivät espanjalaisten mahdollisuuksia ja kun maahan hyökkäsi suuri ranskalainen armeija ottaen vapaustaistelijat vangeiksi, loppui Myhrbergin taistelijan ura Espanjassa. Hän jouti vangiksi, mutta vältti kuolemanrangaistuksen. Tarinan mukaan hän pääsi vapauteen Marseillessa, jonne hänet oli vangittuna viety.

Kreikka

Euroopassa syntyi filhelleeninen (Kreikan ystävien liike) liike, kun turkkilaisten mm. Khioksen saarella tekemät hirmutyöt paljastuivat. Suuri joukko eri maiden kansalaisia läksi vapaaehtoisina taistelemaan kreikkalaisten riveissä. Myhrberg tuli Kreikkaan v. 1824 eversti Charles Nicholas Fabvier'n joukoissa. Tarina kertoo heidän tapaamisestaan:

Fabvier keräsi joukkoja vapaaehtoisista ja tarjokkaita oli paljon. Heillä oli suuria vaatimuksia, kuka tahtoi kapteeniksi, kuka everstiksi ja joku taas kenraaliksi. Lopuksi everstin eteen astui kookas, vakavannäköinen muukalainen. 'Mitä te tahdotte', kysyi eversti Fabvier. 'Kiväärin, herra eversti!', vastasi muukalainen, joka oli Myhrberg. 'Vihdoinkin oikea sotamies!', huudahti silloin eversti ilahtuneena. Näistä kahdesta miehestä tuli siitä hetkestä lähtien uskolliset ystävät.

Samana vuonna, kun Myhrberg tuli Kreikkaan ja sen vapaussota oli koko Euroopan kiinnostuksen kohteena, tuli myös maailmankuulu runoilija lordi Byron maahan. Hän tuli sinne mukanaan keveitä vuorirykkeitä. Hän oli hankkinut, varustanut ja palkannut 500 miestä käsittävän joukon ja ottanut itsekin osaa taisteluihin. Samoin kuin Espanjassa oli kreikkalaisten keskuudessa eripuraisuutta, he eivät osanneet ottaa vastaan näin suurta lahjaa ja tuottivat pettymyksen runoilijalle. Hän murtui vastoinikäymisissä, hän oli kuin 'tuhkaksi palanut tulivuori'. Tarinan mukaan sattui niin, että Myhrberg oli Missolonghin linnoituksessa juuri sen talon edustalla vahdissa, jossa lordi Byron kuoli 19.4.1824.

Sotatoimiin Myhrberg osallistui aluksi tavallisena rivimiehenä, mutta rohkeutensa ja tinkimättömän oikeudentuntonsa ansiosta hän kohosi majuriksi. Ennen kuin poistui haikein mielin Kreikasta hän toimi parin vuoden ajan silloisen pääkaupungin Nauplionin linnan, Plamedeen komendanttina (1829-31).

Vapaussota pitkittyi suurelta osin kreikkalaisten eripuraisuuden ja eri ryhmien keskinäisten riitojen vuoksi. Filhelleenit paheksuivat myös presidentti Kapdistriaan toimia, nepotismia, vanhoillisuutta ja venäläismielisyyttä. Kun Kreikka näytti olevan tuomittuna perikatoon, puuttuivat suurvallat Englanti, Ranska ja Venäjä tapahtumiin ja pakottivat Turkin solmimaan aselevon Kreikan kanssa.

Kun rauha oli solmittu sodassa ja Baijerin prinssi Otto oli noussut Kreikan kuninkaaksi, päättivät valtiosäädyt antaa suomalaiselle vapaussankarille, joka tunnettiin parhaiten nimellä Murad Bey, lahjaksi maatilan kiitollisuuden osoitukseksi hänen suurista teoistaan Kreikan vapaustaistelussa. Tämän lisäksi hän sai Vapahtajanrintamerkin. Lähtiessään Kreikasta v. 1831 Myhrberg suostui ottamaan vastaan vain kunniamerkin ja pienen eläkkeen. Maatilaa hän ei halunnut. 'Minä tulin ihmisyuden nimissä taistelemaan teidän vapautenne ja oikeutenne puolesta enkä teidän omaisuuttanne ryöstämään', kerrotaan hänen sanoneen lähtiessään pois maasta.

Kreikan vapaussodan historioitsija kenraali Thomas Gordon kirjoittaa teoksessaan History of the Greek Revolution (1832):

Käytämme mielihyvin tätä tilaisuutta ilmaistaksemme syvän kunnioituksemme tunteet Myhrbergiä, parasta ja urhoollisinta filhelleeniä kohtaan, joka, ruotsalainen syntyperältään, oli yhtä erinomainen voimiltaan, varreltaan,

rohkeudeltaan ja mallikelpoinen siveelliseltä käytökseltään. Syntyneenä hyvin kunnioitettavasta perheestä hänellä oli ollut etu nauttia oivallista kasvatusta.

August Maximilian Myhrberg muistetaan edelleen Kreikassa ja kunnioitetaan kansallissankarina. V. 1996 Kreikan presidentin vieraillessa Suomessa, mainitsi Suomen silloinen presidentti Martti Ahtisaari illallispuheessaan Myhrbergin, puhuessaan Suomen ja Kreikan suhteista. (Kts. Liite 2)

Puola ja Espanja

Lähdettyään Kreikasta Myhrberg ei palannut Suomeen. Hän värväytyi Pariisissa vapaaehtoiseksi Puolan vapaustaisteluun. Myhrberg taisteli puolalaisten rinnalla omaa maataan vastaan. Suomi kuului silloin Venäjään. Hänen osallistumisestaan Puolan vapaustaisteluun kerrotaan useita tarinoita (Karilas, v. 1920)., mutta varmaa tietoa ei hänen vaiheistaan Puolassa ole. Varsova antautui venäläisille v. 1831.

Puolan taistelujen jälkeen Myhrberg eli pari vuotta Pariisissa ja osallistui vielä Espanjan sisällissotaan (1833-34). Taistelu käytiin Pohjois-Espanjan maakuntien vanhojen vapauksien ja oikeuksien puolesta. Myhrberg taisteli Don Carloksen puolella kuningatar Isabellaa vastaan.

Vuonna 1840 Myhrberg palasi Ruotsiin ja kävi Suomessa tapaamassa äitiään. Oltuaan jonkin aikaa Ruotsissa hänet nimitettiin armeijan majurina komentajaksi Ruotsin siirtomaan St Barthelemy'n saarelle. Hän vapautui tästä tehtävästään 1848, sen kestänyt viisi vuotta.

Takaisin kotiin

Myhrberg ei unohtanut Suomea. Vuonna 1852 hänen kerrotaan tulleen Suomeen ja Pohjanmaalle. Hän kävi katsomassa seutuja, joilla oli viettänyt lapsuutensa. Hän vieraili Raahessa ja Oulussa. Suuren osan ajastaan hän vietti veljensä luona Espoossa. Veljekset puhuivat muiden perheenjäsenten kanssa suomea, jota muut espoolaiset luulivat turkinkieleksi.

Krimin sodan syttyessä Myhrbergin oli ranskalaismielisenä palattava Ruotsiin. Vierailtuaan Roomassa ja Pariisissa hän asettui asumaan Tukholmaan. Hän kuoli keuhkokuumeeseen 31.3.1867 sisarensa Hedvigin kodissa.

Valitettavasti Myhrberg ei itse mielellään kertonut tarinoita elämästään. Joskus hän avautui ystävilleen, mm. v. 1858 hänen kerrotaan Suomessa käydessään kertoneen J.L. Runebergille elämänsä vaiheista kolmen vuorokauden ajan. Myhrberg ei ollut seikkailija joka etsi itselleen kunniaa, vaan vilpittömästi auttamisen halusta ja oikeudentunnosta hänen elämästään tuli myös suuri seikkailu.

RAAHEN POIKA A.M. MYHRBERG, SAKARI TOPELIUS JA J.L. RONEBERG

Mikä heitä yhdistää? He ovat kaikki juuriltaan Pohjanmaalta. Myhrberg syntyi Raahessa, asui lapsena Oulussa. Topeliuksen suku on lähtöisin Limingasta ja Runeberg syntyi Pietarsaareissa. He kaikki kävivät Oulun triviaalikoulua. Kun Myhrberg lopetti koulun v. 1812, Runeberg aloitti. Topelius heistä nuorimpana aloitti koulun v. 1829. J.L. Runeberg oli sekä Topeliuksen että Myhrbergin ystävä. Runebergin setä tullijohtaja Anton Ludvig Runeberg (1769-1814) kustansi hänen koulunkäyntinsä kaupungin triviaalikoulussa. Oleskelu Oulussa keskeytyi, kun setä kuoli yllättäen vuonna 1814, ja poika lähetettiin takaisin kotiin. Runeberg toimitti Helsingissä Helsingfors Morgonblad-lehteä. Runebergin toimittajakaudella lehden vahvuus oli hänen omissa runoissaan, matkakertomuksissa ja Suomen luontoa ja kansanelämää kuvaavissa jutuissa. Näistä tunnetuimpia on hänen artikkelinsa Saarijärvestä, josta tuli leimaa-antava mielikuvallemme sisämaan luonnosta ja suomalaisesta rahvaasta.

Topeliuksen lehti oli Helsingfors Tidningar, jossa hän käsitteli lähinnä kulttuurikysymyksiä, mutta ajoi myös yhteiskunnallisia uudistuksia vähävaraisten hyväksi. Topelius oli ennen kaikkea kirjailija ja hänen pakinamaiset kirjoituksensa olivat erittäin suosittuja. Molemmilla oli mitättömät saavutukset toimitustyöstä aloittaessaan lehtimiehinä. Toisella muutama julkaistu runo ja toisella yksi julkaistu tarina.

Ystävyksinä ja lehtimiehinä nämä maamme suurmiehet varmasti puhuivat myös molempien yhteisestä ystävästä Myhrbergistä. Oliko Myhrberg myös Topeliuksen tuttava? Topeliushan oli jo lapsena rakastanut tarinoita taisteluista

ja sankareista. Hän oli oikeudentuntoinen ja isänmaallinen. Myhrberg oli Suomessa syntynyt maailmalla taistellut sankari, oikea satuun sopiva todellinen henkilö. Runeberg tunsi ystävänsä. Yhdistikö hän Topeliuksen ja Myhrbergin? Ainakin Topelius tunsi tämän suuren vapaustaistelijan elämäntarinan, koska kirjoitti suuren satunsa 'Raahen Poika', joka on julkaistu teoksessa 'Lukemista lapsille'. Topelius oli nuoruudessaan erittäin suomenmielinen ja promootiorunossaan v. 1844 hän kirjoitti: 'Yksi maa! Yksi kansa! Yksi kieli!'. Hänen isämaallisuutensa ja oikeudenmukaisuutensa tulevat hyvin esille 'Raahen Pojan' viimeisessä kappaleessa: Suomen poika, opi niin kuin hän taistelemaan oikeuden puolesta maailmassa; opi niin kuin hänkin kieltämään itsesi

LÄHTEET:

Sakari Topelius

- Internet, Sakari Topelius, <http://www.helsinki.fi/kasv/nokol/topelius.html>
- Internet, Henkilöhistoria/Pohjanmaan Väylä, http://gamma.nic.fi/~raimom/ep/historia/henkilot/t_henk.htm
- Kotiliesi 7/5.4.2005, Zacharias Topelius, kirj. Elina Koivunen

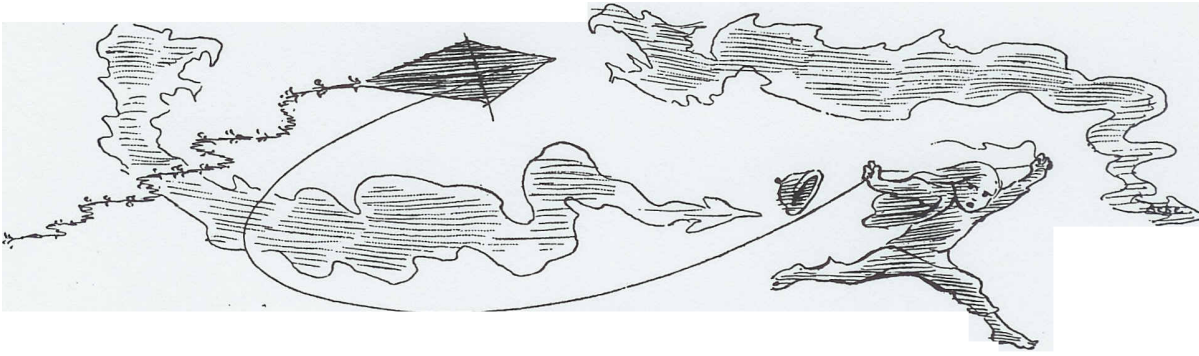
August Maximilian Myhrberg

- Jotailan jutut, Sovio-Sovelius-suvun sukutiedote 10/2002
- Yrjö Karilas, Suurten retkeilijäin seikkailuja, WSOY 1920
- Internet, Raahen Matkailuoppaat Ry
- www.valtioneuvosto.fi

J.L. Runeberg

- Internet, www.runeberg.fi

Liite 1



RAAHEN POIKA.

Tiedätkö mitä on itsensä kieltäminen ja suurten aatteiden hyväksi eläminen? Tahdon selittää sen sinulle.

Oli kerran poika Raahen kaupungissa. Hän oli kahdeksan vuoden vanha, terve ja jäntevä, uljas ja uskalias. Ei ollut ympäristöllä sitä mäkeä, jonka jyrkästä rinteestä hän ei olisi laskenut sujuvilla suksillansa. Ei ollut puuta niin korkeata, ettei hän olisi kiivennyt sen huojuvaan latvaan. Hän ui kuin kalalokki, juoksi kuin nuori varsa, kiipesi kuin orava. Leikeissä hän oli kuningas; ei kukaan lyönyt palloansa korkeammalle, ei kenenkään nuoli sattunut tarkemmin maaliinsa. Vanhemmat, siskot, toverit, kaikki rakastivat häntä. Sillä hän oli yhtä hyvä kuin jäntevä, yhtä nöyrä kuin uskalias. Hän oli valmis menemään vaikka tuleen ystäviensä puolesta ja jos hänen äitinsä olisi sanonut hänelle: August, tänään sinun tulee lukea koko päivän, mutta ruokaa et saa ennenkuin huomenna! niin hän olisi suudellut äitinsä kättä ja vastannut reippain ja iloisin mielin: kernaasti, äitini, koska sinä tahdot!

Tosin hänen äitinsä ei niin sanonut, mutta hän totutti poikansa jo pienestä pitäen kieltämään itsensä ja tottelemaan. Sattuipa välistä, että hän mielellään luovutti muille rakkaimman leikkikalunsa. Ja jos oli jokin huvi, josta hän oli iloinnut suuresti, niin saattoi tapahtua, että hänen vanhempansa sanoivat: koetapas olla ilman sitä! ja August vastasi: tahdon koettaa. Ja se onnistuikin. Semmoinen ei ole helppoa eikä hauskaa, mutta siitä on oppia koko elämälle. Sillä elämässä sattuu usein, että täytyy kieltää itseltänsä mitä mieli tekisi, ja kas silloin nähdään, voimmeko iloisesti ja reippaasti siitä luopua.

Augustin vanhemmat eivät olleet köyhiä eivätkä rikkaita, heillä oli minkä he tarvitsivat, ja he olisivat kyllä voineet vaatettaa lapsensa yhtä hienosti kuin muutkin, ja syöttää heille jälkiruokia ja muita makeisia. Mutta he totuttivat lapsensa kohtuuteen ja ankaraan työhön. Huomattava on, ettei yksikään suuri mies eikä yksikään uljas nainen ole kasvanut laiskuudessa, koreilussa eikä makeisilla.

Kerran kuljeskeli August muiden poikain kanssa metsäharjanteilla lähellä kaupunkia ja juoksi paperileijaa lennättäen. Tuuli kovasti, leija lensi korkealle, ja mitä korkeammalle se lensi, sitä uhkeammalta se näytti. Oi, jospa voisi lentää niin korkealle! ajatteli August itsekseen. Taistella myrskyn kanssa tuolla taivaan siintävässä korkeudessa maiden ja merten yläpuolella, se vasta olisi jotakin.

Tulivatpa he sitten mäelle muutamien tuulimyllyjen kohdalle, missä myllynsiivet pyöriä surisivat kovassa tuulessa. Olisipa tuokin hauskaa: lentää myllynsiiven mukana, ajatteli August, seisoen aivan lähellä myllyn siipiä ja kuunnellen, kuinka ne humisten halkoivat myrskyistä ilmaa. Uhkarohkea ajatus iski hänen päähänsä; yks kaks hän tarttui molemmiin käsiin lujasti suureen myllynsiipeen, samassa kun se lensi ohitse...

Pojat kiljaisivat, mutta August oli jo korkealla ilmassa. Hän ei ollut niitä, jotka helposti hellittävät. Hän seurasi mukana niinkuin riippuva takiainen... se näytti kovin omituiselta ja vaaralliselta! Mutta kun myllynsiipi sillä tavoin oli nostanut hänet niin korkealle, että hän riippui suoraan myllyn yläpuolella, syöksyi siipi taas alaspäin, ja sitä ei August osannut aavistaa. Hänen kätensä heltisivät ja hän putosi huimaavasta korkeudesta kivikkomäelle, mutta iso myllynsiipi, huolimatta hänen kohtalostaan, humahti vain hänen ylitsensä ja jatkoi kulkuansa.

Toverit juoksivat paikalle ja luulivat hänen kuolleen. Mutta hän oli vielä hengissä; häneltä olivat vain taittuneet molemmat käsivarret, ja siinä tilassa hänet kannettiin kotiin vanhempiensa luokse.

Heidän hämmästyksensä voit kyllä arvata. Molemmat käsivarret poikki, se oli kolaus! Vaikkapa hän jäisikin henkiin, niin mitä hän tekisi ilman käsivarsia?... August näki rakkaan äitinsä itkevän, eikä tämä syyttä itkenytään.



Se koski Augustin sydämeen enemmän kuin kaikki hänen omat vaivansa. Hänen taittuneita käsivarsiansa pakotti niinkuin niitä olisi pidetty palavassa tulella, mutta hän ei sitä ajatellut, sanoihan vain: anna anteeksi äiti! ja sitten hän hymyili niin hyvin kuin jaksoi ja lohdutti äitiänsä: kyllä minä paranen; koetan olla kärsivällinen. . .

Siihen aikaan ei ollut lääkäriä kaupungissa, ja he hankkivat luokseen taitavan eukon, joka oli tottunut parantamaan semmoisia vammoja. Hän asetteli taittuneet käsivarret taas sijoilleensa, ja pani lastoja niiden ympärille ja lastojen päälle taas liinakääreitä. Ei sekään hauskaa ollut, se koski kovasti, mutta August puri hammasta, katsoi äitiinsä ja nyökkähytti päätänsä: älä pelkää, kyllä siitä hyvä tulee! - Katsopas, niin paljon hän oli oppinut itsensäunhoittamisen suurta taitoa!

Ja hyvä siitä tulikin, sillä poika oli kärsivällinen ja tottelevainen eikä hemmoiteltu lellikki. Jo kahden viikon kuluttua otettiin lastat pois, ja maattuaan vielä pari viikkoa aivan asemillaan, hän saattoi taas vähitellen ruveta käyttämään käsiänsä.

Hyvä eukko se olikin, se hänen hoitajansa. Hän paransi niin taitavasti ne kaksi pientä käsivartta, jotka sitten maailmassa vahvistuivat ja toimittivat suuria urotöitä, ettei niissä näkynyt vähintäkään vikaa. Jos eukko olisi elänyt vielä silloin, kun Augustista oli tullut kuuluisa sankari, olisi August varmaan lähettänyt vanhukselle jonkin niistä monista kunniamerkeistään, jotka hän urhoollisuudellansa oli ansainnut, sillä ilman eukkoa ja käsivarsia hän olisi jäänyt kitumaan rampana, unhoitettuna ja maineetonna Pohjolan yksinäisyyteen.

Mutta nyt hän kasvoi suureksi ja väkeväksi, ja lähti maailmaan. Hänen rinnassaan piili jotakin suurta, joka pakotti hänet maailmalle. Jumala

ei anna samaa mielenlaatua kaikille ihmisille. Muutamat hän on luonut elämään tyynessä onnessa, kodin rauhassa ja hiljaisessa työssä; toiset hän on luonut elämän myrskyihin, ja muutamat koko ihmiskunnan sankareiksi. Mutta jumalan edessä on yhdentekevää, mitä tietä ihminen elämässään kulkee, kunhan vain vaeltaa rehellisenä ja Herraa pelkäävänä.

Tuo pieni poika, joka nyt oli kasvanut isoksi ja saanut paljon hyviä tietoja, lähti maailmaan taistelemaan vapauden ja oikeuden puolesta. Hänen omassa maassansa asui vapaa kansa, joka eleli rauhassa ja sovussa lakiensa turvin, mutta kaikki kansat eivät olleet yhtä onnellisia. Useita sortivat ankarat hallitsijat, jotka eivät kunnioittaneet lakia eivätkä oikeutta; muutamat tuhosivat toisiansa sisällisissä sodissa. Pohjolan poika ei luullut voivansa paremmin käyttää uusia käsivarsiansa, kuin taistelemalla sorrettujen puolesta. Hän meni heikkojen puolesta vapaaehtoisesti taisteluun väkeviä vastaan; hän vuodatti vertansa heidän tähtensä sadoissa otteluissa. Suomi oli hänen äitinsä, Ruotsi hänen isänsä kotimaa, Pohjola hänen kehtonsa, mutta avaramaailma oli hänen suuri isänmaansa. Jokainen hyvä ja rehellinen ihminen oli hänen veljensä ja sisarensa; jokainen syyttömästi sorrettu hänen luonnollinen suojattinsa; kaikki jalomieliset hänen ystäviänsä ja liittolaisiansa.

Aikamme ei tunne urhoollisempaa sankaria kuin oli tuo Pohjolan poika. Hänen elämänsä oli kuin sarja satuja ja sankaritöitä. Missä vaara oli suurin, siellä hänet aina nähtiin; tuhansia kaatui hänen ympärillensä; hän makasi verissään ja puolikuolleena hurmeisilla taistelutanterilla; kärsi usein nälkää ja kaikkea puutetta; oli vankina ja hyljättyä, vainottuna ja ryöstettyä, sairaana ja unhoitettuna. Hän ui yli jokien, ajelehtivien jäälautojen seassa.

Hän kiipesi korkeiden muurien yli, tunkeutui läpi orjantappuraisten vallien. Hän taisteli yön pimeydessä, joka puolelta vihollisten saartamana, jotka eivät sääliä tunteneet ja joille maksettiin palkka vankien pääluvun mukaan. Melkein aina hän taisteli muutamien toverien kanssa suurta ylivoimaa vastaan, ja sai kuitenkin usein voiton Jumalan avulla ja verrattomalla urhoollisuudellansa. Olipa joskus kavaltajiakin hänen omissa sotatovereissaan, ja kun hän, vaivoistansa väsyneenä, illalla laskeutui lepäämään kovalle tanterelle, soturinviitta allansa ja taivaan kirkkaat tähdet yllänsä, täytyi hänen valvoa käsi miekan kahvassa, torjuakseen murhamiehiä. Ihmeellisesti Jumala kuitenkin varjeli häntä kaikissa vaaroissa, eikä hän milloinkaan kadottanut iloista luottamusta eikä sydämellisyyttänsä onnettomia kohtaan. Hän kohosi tavallisesta sotamiehestä monen tuhannen päälliköksi, saavutti suuren kunnian ja maineen, mutta itsellensä hän ei koskaan pyytänyt enempää kuin minkä välttämättömästi tarvitsi, ja hän vetäytyi pois kaikista kunnianosoituksista. Ei hän ollut niitä, jotka haluavat loistaa ihmisten edessä ja ylpeilevät hyvin ansaitusta maineesta. Eikä hän taistellut oman kunniansa ja etunsa vuoksi, hän taisteli vapauden ja ihmisyyden puolesta; Niiden hyväksi hän tahtoi mielellänsä kuolla unohdettuna.

Kun hän vieraalla nimellä oli taistellut seitsemän vuotta Kreikan vapauden puolesta, ja vanha Kreikka vihdoinkin oli saanut torjutuksi niskastaan Turkkiilaisten ikeen, etsivät Kreikkalaiset häntä turhaan läpi koko Euroopan, antaaksensa kiitollisuutensa osoitteeksi hänelle suuren maatilän maassansa. Viimein he lahjoittivat sen toiselle, kun luulivat rakastetun sankarinsa aikoja sitten kuolleen. Mutta hän eli kainosti piilossa, milloin Ruotsissa ja Suomessa, milloin jollakin Länsi-Intian saarella. Hän oli köyhä eikä kuitenkaan ottanut vastaan mitään palkintoa. Hän ei tahtonut saastuttaa korkeata kutsumustansa eikä urhokasta miekkaansa pyytämällä itselleen maallista rikkautta.

Tuosta pienestä pojasta, joka ensin oli taistellut tuulimyllyjä ja sitten puolta Eurooppaa vastaan taikka

puolen Euroopan puolesta, tuli vihdoin harmaahapsinen sotavanhus, joka väsyneenä vaivoistansa ja kunniakkaista haavoistansa päätti elämänsä rauhallisessa kodissaan ja laskettiin levolle RUOTSINMAAN poveen. Harvat häntä tunsivat; ei kukaan kuullut hänen koskaan puhuvan omista urotöistään. Ja mitä kaikkea hän olisi voinutkaan kertoa, ellei hän olisi karttanut oma kiitostansa eikä antanut kaikkea kunniaa Jumalalle, korkeimmalle, joka oli johtanut häntä niin monessa vaarassa! Toiset, jotka olivat toimittaneet sangen vähän maailmassa, eivät tiedä miten saivat itsensä, kunniansa ja merkityksensä muiden tietoon. Hän, jonka sankarityöt hämmästyttivät silloista maailmaa, teki kaiken voitavansa joutuaksensa unohduksiin. Sentähden maailma tunteeikin varsin vähän hänen monivaiheisesta elämästensä, ja hänen suurimmat sankarityönsä ovat ehkä iäksi päiväksi jääneet unhoon. Mutta Jumala tuntee hänen rehellisen sydämensä, hänen lujan uskonsa, ja ihmiset tietävät hänestä kyllin kunnioittaaksensa hänen muistoansa.

Jos Jumala olisi suonut *August Maksimilian Myhrbergin* taistella oman isänmaansa puolesta, niinkuin hän taisteli sorrettujen puolesta muualla maailmassa, olisi siihen aikaan ainoastaan yksi saattanut vetää hänelle vertoja, nimittäin italialaisten Garibaldi. Mutta hän taisteli kauan tuntematonna ja nimetönä ihmiskunnan oikeuden ja kansojen vapauden puolesta, ja sentähden ei yksikään kansa seiso kyynelsilmin hänen hautansa ympärillä. Mutta Suomi, hänen suuri äitinsä, ja Ruotsi hänen isäinsä kotimaan, lukevat hänet kaikkina aikoina urhoollisimpien sankariensa joukkoon. Hänen elämänsä kerrotaan kauan tarinana takkavalkean ääressä ihmeeksi ja kummastukseksi jälkeen tuleville polville. Kaikki hänessä – hänen rohkeutensa, hänen työnsä, hänen rehellisyytensä, hänen vilpitön sydämensä ja ennen kaikkea hänen jalo itsensä kieltäminen – oli suurta ja satumaista, ja sen tähden saakoon hänen suuri satunsa sijan näiden pienten joukossa.

Suomen poika, opi niinkuin hän taistelemaan oikeuden puolesta maailmassa; opi niinkuin hankin kieltämään itsesi.



Liite 2

SPEECH BY MR. MARTTI AHTI SAARI,

PRESIDENT OF THE REPUBLIC OF FINLAND

AT A BANQUET IN HONOUR OF MR. CONST ANTINOS STEPHANOPOULOS, PRESIDENT OF THE
HELLENIC REPUBLIC,

Helsinki, October 8, 1996

It gives me great pleasure to be able to extend, on my own and my spouse's behalf, a most hearty welcome to you, President Constantinos Stephanopoulos of the Hellenic Republic. We likewise warmly welcome the members of the President's party and the other banquet guests.

I believe that in this conjunction I can express the sincere admiration of all Finns for Greece and her cultural heritage that shines through the centuries. As its custodian, developer and mediator, the Greek people has performed the noble deed with which it was entrusted.

What would Western civilisation be without the Greek philosophers, historians and dramatists? The sculpture and architecture of Ancient Greece are the enduring constants by which harmony and beauty are gauged. And of what inestimable value from the perspective of world literature are Homer's great epics the Iliad and the Odyssey! We, too, have cause for pride in that our epic the Kalevala, which was partly published in Greek in 1992, is recognised as part of that literary heritage.

In discussing Greek culture, one must not of course overlook the present. To take just one example, Greek post-war literature has garnered two Nobel prizes, which went to George Seferis in 1963 and Odysseas Elytis in 1979.

A historic tie of particular importance between the peoples of Finland and Greece is the Orthodox tradition. In Finland, the Orthodox Church is recognized as a national church along with the Lutheran Church, and it has close contacts both with the Ecumenical Patriarchate and the Orthodox Church in Greece.

Relations between Finland and Greece are good and without problems. A fact that we must appreciatively remember is that Greece was one of the first countries to recognise Finland as an independent state, which she did in early January 1918.

A Finnish name associated with Greece's War of Independence is that of August Maximilian Myhrberg, who was born in Raahe, Finland in 1797. Fired with enthusiasm for freedom and national ideals, the young Myhrberg fought in the Spanish, Greek and Polish wars of independence, was wounded twice and attained the rank of major in Greece. He spent seven years in your country and by the end of his career there he was commandant of the massive Palamidi fortress that guarded Greece's first capital Nauplia. Myhrberg was appointed to that important post by the first head of state of an independent Greece, Ioannis Kapodistrias.

A very significant feature of present-day relations between our countries is that the negotiations leading to Finnish accession to the European Union were favourably concluded while Greece held the Presidency. We are grateful for the support that we received from Greece during this process.

Finland, Sweden and Austria have adjusted well to EU membership. Finland supports enlargement, which is important for European stability and security. The elimination of both economic and political demarcation lines, thereby achieving a broadly-based enhancement of European security, is our goal. Enlargement poses a major and demanding challenge for both applicants and us members. A central immediate goal for both Finland and Greece, as it is for the other members, is to ensure that the preconditions for enlargement are brought into being at the Inter-Governmental Conference.

Finland is supporting the applicant countries' accession process both bilaterally and through a variety of programmes. It is our view that the applicants must be treated equitably on the basis of the same membership criteria. In the final analysis, however, every applicant is responsible for deciding how it will meet those criteria. It is important to Finland that the Baltic States be involved in the accession process.

The importance of Russia ought to be underlined in this context. Stability in the whole of Europe is gaining strength from a deepening and diversification of ties between Russia and the rest of Europe. Russia is part of Europe. As the security-policy environment in Europe changes, it is essential to build a relationship based on cooperation and mutual trust between Russia and NATO.

The European Union operates in all directions. The southern dimension is important. Finland is participating actively in the EU's work in the Mediterranean region. With respect to the future development of the Union, I should like also to mention Cyprus. The island and the problems associated with it have once again been caught in the spotlight of world politics. The division of the island has been awaiting a resolution for too long. That negotiations for membership of the EU are to commence with the Republic of Cyprus within six months of the Inter-Governmental Conference ending provides a significant additional reason for finding a solution to the question of Cyprus.

Finland will try to do her best as a member of the EU. In particular, we support the UN's mediation efforts. We shall be making our national contribution through UNFICYP, as we have been doing for decades.

Ladies and Gentlemen, I believe that Finland and Greece wish to work together to ensure that tomorrow's vision of Europe will be one of a continent that is peaceful and places its trust in cooperation.

With those sentiments, I wish to propose a toast to the good fortune and success of the Hellenic Republic and to your health, Mr. President.